

PROBLEMY ZAGOSPODAROWANIA PRZESTRZENNEGO LEDNICKIEGO PARKU KRAJOBRAZOWEGO

Dnia 3 grudnia 1990 r. rozstrzygnięto w Poznaniu Ogólnopolski Konkurs zamknięty na koncepcję zagospodarowania przestrzennego Lednickiego Parku Krajobrazowego (powołanego uchwałą WRN w Poznaniu w dniu 26 maja 1988 r.). Konkurs ten zorganizował Oddział Poznański Towarzystwa Urbanistów Polskich na zlecenie Wydziału Budownictwa, Urbanistyki i Architektury Urzędu Wojewódzkiego w Poznaniu.

Konkurs był prawdziwie precedensowym wydarzeniem. Ogłaszano już inne konkursy na zagospodarowanie przestrzenne parków krajobrazowych, jednakże po raz pierwszy przed uczestnikami postawiono zadanie opracowania koncepcji zagospodarowania przestrzennego obszaru, gdzie wartości kulturowe znacznie przewyższają wartości przyrodnicze. Samo powołanie Lednickiego Parku Krajobrazowego w 1988 r. miało na celu przede wszystkim ochronę owych najwyższej rangi pozostałości kulturowych – znajdującego się na wyspie Jeziora Lednickiego zespołu dawnego grodu i mieszczących się w jego wnętrzu ruin palatium wraz z kaplicą-baptysterium, przebudowaną następnie na oratorium – jedyne zachowane w tym stanie zespołu z początków naszej państwowości. Grodzisko na wyspie otaczają liczne pozostałości osadnictwa z różnych okresów pradziejowych i średniowiecza, rozlokowane wzdłuż brzegów Jeziora Lednickiego. Najbliższe zaś okolice jeziora stanowią wsie wraz z polami i innymi użytkami rolnymi. Jedyne w okolicy północnego cypla jeziora zachowało się trochę lasów. Nad brzegiem Jeziora Lednickiego urządzono skansen etnograficzny – Wielkopolski Park Etnograficzny skupiający wiele wartościowych obiektów tradycyjnego i charakterystycznego dla różnych regionów Wielkopolski budownictwa wiejskiego. Warto dodać, iż region Lednicy z uwagi na rolniczy charakter i oddalenie od większych kompleksów zurbanizowanych stał się obiektem zainteresowania różnych dyscyplin zarówno historyczno-przyrodniczych, jak i badających wpływ współczesnej cywilizacji na stopień skażenia środowiska przyrodniczego.

Do konkursu zgłosiło się szereg zespołów z całej Polski, a ostatecznie prace nadesłało 9 zespołów, w tym 4 z Poznania oraz po jednym z Gdańska, Kalisza, Krakowa, Lublina i Wrocławia. Zgodnie z wieloaspektowym charakterem zadań konkursowych, zarówno jury, któremu przewodniczył mgr inż. arch. Bolesław Król z Warszawy, jak i w zespołach autorskich, uczestniczyli obok urbanistów-architektów przedstawiciele różnych dyscyplin, w tym i archeologowie, co jest niewątpliwie pewnym novum w imprezach tego rodzaju, zrozumiałym jednak z uwagi na duże nasycenie obszaru Parku wartościami kulturowymi, w tym licznymi stanowiskami archeologicznymi, których zachowanie było jednym z warunków konkursu. Poziom prac konkursowych był wyrównany i wysoki, świadczył o dużym zaangażowaniu uczestników. Przedstawione prace zawierały wiele interesujących koncepcji nadrzędnych, sterujących propozycjami szcze-

głównych rozwiązań (np. idea wyspy-sacrum organizującej przestrzeń Parku, idea zasiedlenia orła-symbolu naszej państwowości, czemu podporządkowano całą koncepcję rekonstrukcji środowiska przyrodniczego, idea nasycenia treściami folklorystycznymi życia mieszkańców parku itp.). Autorzy projektów starali się wskazać optymalne, ich zdaniem, rozwiązania dotyczące turystyki w obrębie LPK – od kontrowersyjnych pomysłów jej uatrakcyjnienia (tratwy na jeziorze, balon na uwięzi, wieża widokowa w linii katedr) po ciekawe projekty nowoczesnego sterowania ruchem turystycznym. W zadaniach konkursowych mieściła się też koncepcja zagospodarowania (bądź nie) samej wyspy, w tym wyrażenie opinii nt. zabezpieczenia ruin, projekt nowego muzeum archeologicznego, uzupełnienie Parku Etnograficznego, usprawnienia komunikacyjne, gospodarka wodno-ściekowa itp. zagadnienia. Trudno w krótkiej notce bardziej szczegółowo przedstawić poszczególne projekty i bogactwo propozycji w nich zawartych. Stanowiąc one będą niewątpliwie bezcenny materiał dla opracowania już konkretnego planu zagospodarowania LPK.

Pierwszą nagrodę zdobył zespół gdański, kierowany przez dra inż. arch. Andrzeja Baranowskiego, charakteryzujący się prostotą propozycji, wychodzący z założenia, że wyspa z jej zabytkami jest sercem LPK i należy ją wyeksponować, jednak bez zbędnych dodatkowych, konkurujących elementów. Projekt postulował rezygnację z funkcji rekreacyjnej Parku i zaktywizowanie pod tym względem sąsiadujących z nim miejscowości, rewaloryzację i odpowiednie wyeksponowanie cech historycznych czytelnych w układach wsi i ich zabudowie.

Drugą nagrodę otrzymał zespół z Lublina, kierowany przez mgr inż. arch. Jadwigę Jemiołkowską, zawierający b. interesujące materiały dotyczące dziejów wszystkich miejscowości wchodzących w obręb LPK i wynikająca z tego propozycję rozszerzenia granic Parku o kilka dalszych historycznych miejscowości. Postulowano całościową ochronę *in situ* całych układów przestrzennych. Projekt przewidywał jednak zbyt duży zakres funkcji rekreacyjnych w obrębie LPK.

Trzecią nagrodę przyznano zespołowi poznańskiemu, kierowanemu przez mgra inż. arch. Mariana Fikusa. Projekt ten charakteryzował się obszerną, interesującą częścią metodyczną i koncepcją grodu na wyspie jako jądra kompozycji całej przestrzeni Parku. Jako główny cel projektanci postawili sobie odkrycie i ujawnienie piękna zawartego w krajobrazie okolic Lednicy, jego dowartościowanie i ochronę.

We wszystkich projektach znalazła się hierarchizacja walorów Lednickiego Parku Krajobrazowego – z wyeksponowaniem wartości kulturowych zespołu zabytkowego z początków naszej państwowości, poprzez historycznie ukształtowany krajobraz rolniczy okolic Lednicy – aż po park etnograficzny gromadzący zabytkową architekturę wiejską. W propozycjach konkursowych starano się uwzględnić potrzeby badawcze, funkcje dydaktyczne tego unikatowego zespołu, ochronę istniejących walorów przyrodniczych, a także wzbogacenie i odtworzenie zdewastowanych elementów krajobrazu przyrodniczego.

Jednym z ważnych wniosków pokonkursowych był postulat zmiany nazwy parku na Lednicki Park Historyczno-Krajobrazowy, co w sposób jednoznaczny określiłoby jego charakter, a zarazem stworzyło nie istniejącą dotąd nową kategorię obszarów podlegających wzmożonej ochronie.

Zofia Kurnatowska